

GOSPODARSKO PRAVO

Gospodarsko pravo sestavljajo pravne norme, ki urejajo položaj gospodarskih subjektov, njihove pravice in obveznosti.

VIRI GOSPODARSKEGA PRAVA

DRŽAVNI pravni viri:

- ustava- kot najvišji pravni akt, ki uvaja lastninsko pravico in pravico do podjetniške svobode
- zakoni- ki jih delimo na LEX GENERALIS (splošni zakoni, npr. Zakon o gospodarskih družbah iz leta 1993) in LEX SPECIALIS (posebni, specialni zakoni, Zakon o bančništvu, Zakon o zavarovalništvu, Zakon o gostinstvu, Zakon o sodnem registru)

- podzakonski akti, uredbe, pravilniki, ki jih sprejme vlada in ministri

- avtonomni viri, ki jih sprejemajo gospodarski subjekti sami (statuti, statusne pogodbe)

TUJI pravni viri so:

- nacionalni viri EU (Evropsko pravo), ustanovitvene pogodbe (Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti, pogodba o Evropski uniji)

- uredbe, naši zakoni morajo biti v skladu z uredbami Eu, uredbe Eu direktno zavezujejo fizične in pravne osebe

- direktive, ki ne zavezujejo fizičnih in pravnih oseb, ampak državo, da bo svoje pravo uskladila z direktivami

PREGLED NAD GOSPODARSKIMI SUBJEKTI- SODNI REGISTER

Sodni register je javna knjiga, v kateri so shranjeni vsi poglobljeni podatki o glavnih statusnih značilnostih vpisanih subjektov. Vodi se pri Okrožnih sodiščih (registersko sodišče). Ker je javna je vsakomur dostopna. Ob vpisu v sodni register se ugotavlja obstoj zakonskih pogojev določenega subjekta, s čimer se ščiti pravna varnost in zakonitost poslovanja. Temeljni zakonski predpis, ki ureja sodni register, določa podatke, ki se vpisujejo v sodni register in pravila postopka, v katerem pristojno redno sodišče odloča o vpisu v sodni register je Zakon o sodnem registru.

Sodni register vodi pristojno sodišče, ki je določeno z zakonom za vse subjekte, ki imajo sedež na območju tega sodišča. Sodišče lahko opravi tudi IZBRIS, če sodišče ugotovi, da je vpis neutemeljen, če to zahteva oseba, ki ima pravni interes. Tožbo je potrebno vložiti v 30 dneh od dneva, ko je vložnik izvedel za razloge ničnosti, ni pa dopustno, ko pretečejo tri leta od vpisa. Sodni register ima dve funkciji:

- zagotavlja nadzorno funkcijo, na ta način država preveri, če ima gospodarski subjekt vse pogoje za ustanovitev

- večja pravna varnost- preko vpisov v sodni register imamo vpogled v podjetje in njegove značilnosti, kar nam daje določeno pravno varnost (bolje lahko spoznamo poslovnega partnerja, s katerim bomo želimo sklepati posle.

Načela sodnega registra ali registerskega prava:

- načelo javnosti- sodni register je kot javna knjiga vsakomur dostopna, vsakdo lahko vpogleda podatke vpisane v sodni register. Če želimo podatke o konkretnem gospodarskem subjektu, nam sodišče natisne redni izpisek iz sodnega registra. Načelo javnosti ne posega v varstvo osebnih podatkov, obstajajo pa izjeme:

- UPNIK, kadar sodišču predloži sodbo

- DRŽAVNI ORGANI, če potrebujejo te podatke pri izvajanju svojih pooblastil in dolžnosti

- POSAMEZNE PRAVNE OSEBE, zaradi uveljavljanja dveh stvari in sicer varstva in prepovedi konkurence in da preverijo, če gre psi osebi za nezdržljivost funkcij, ki jih ima ena oseba v dveh podjetjih.

-načelo obveznosti (obveznega vpisa)- vsi gospodarski in drugi subjekti, ki jih določa zakon se morajo vpisati v sodni register

-načelo publicitete, ki zahteva, da se podatki, ki so vpisani v sodni register, morajo obvezno objaviti v Uradnem listu RS. Posledica, ki izhaja iz načela publicitete je PRAVNA DOMNEVA, kar pomeni, da moramo vedeti za podatke, ki so objavljeni v URS, (gre za domnevo, da veš, tudi če ne veš)

-načelo ažurnosti (ažuren-hiter, sproten), ki zahteva, da se vsaka sprememba, ki jo je potrebno vpisati v sodni register sporoči najpozneje v roku 15 dni.

-načelo zaupanja, ki je namenjeno nam uporabnikom sodnega registra, da zaupamo vpisanim podatkom. Po tem načelu ne more biti oškodovan tisti, ki se zanese na vpisane podatke v sodnem registru.

POSTOPEK REGISTRACIJE V SODNI REGISTER

Ta postopek ureja Pravilnik o obrazcih predlogov za vpis v sodni register. Prijava za prvi vpis družbe v sodni register mora vsebovati podatke, določene z zakonom, ki jih v dveh izvodih pošljemo sodišču. Sodišče preveri, če so izpolnjeni vsi pogoji za vpis. Postopek ureja Uredba o vpisih v sodni register, ki nas vodi čez postopek ustanavljanja družbe. Gospodarska družba z vpisom v sodni register dobi status pravne osebe. Poznamo:

- KONSTITUTIVNI vpisi, ki so dokončni vpisi, na podlagi katerih nastane neka pravica ali dejstvo (na novo nastane neko podjetje)

-DEKLARATORNI vpisi, so obvestilni vpisi podatkov, ki se nanašajo na neko že obstoječo dejstvo oziroma že nastalo pravico, kot so npr. vpis o imenovanju direktorja. S tem vpisom se informira javnost.

REŠEVANJE SPOROV MED GOSPODARSKIMI SUBJEKTI

1. REDNO SODSTVO- (okrajno, okrožno, višje, vrhovno, ustavno sodišče)

-stvarna pristojnost pomeni, katero sodišče je po vsebini pristojno za reševanje sporov (večinoma okrožno sodišče)

-krajevna pristojnost pomeni, da je za reševanje sporov med gospodarskimi subjekti pristojno sodišče, na območju katerega ima sedež gospodarski subjekt

-pravdni postopek- gre za uresničevanje določb iz pogodbe

-nepravdni postopek- gre za ugotavljanje in odločitev sodišča o nekem dejstvu (oseba je umrla, je pogrešana, je neprištevna)

2. ARBITRAŽE- stranke se za reševanje sporov lahko dogovorijo že v sami pogodbi, tak zapis v pogodbi imenujemo arbitražna klavzula, če pa v pogodbi določimo katera arbitražna, po kakšnem pravu in postopku bomo razsojali imenujemo tak dogovor KOMPROMISORNA klavzula.

Ločimo:

-stalne arbitraže- delujejo stalno, imajo stalne arbitre in delujejo po vnaprej določenih pravilih

-AD HOD arbitraže- se oblikujejo od primera do primera, člani arbitraže so uveljavljeni strokovnjaki s področja gospodarstva. Vsaka stranka imenuje enega arbitra, oba skupaj pa še predsednika.

Slabost arbitraže je da je draga in stroške plačajo stranke same. Prednosti so, da se arbitražna ukvarja samo z določenim primerom, dopušča, da se stranke v postopku same določijo pravo in postopek po katerem se odloča. Arbitražna odločba je dokončna in izvršljiva. Izvršljivost arbitražnih odločb omogoča Ženevska konvencija iz leta 1927.

POSLOVNA SKRIVNOST

Po ZGD se štejejo za poslovno skrivnost podatki, za katere tako določi družba s pisnim sklepom. S tem sklepom morajo biti seznanjeni vsi družbeniki, delavci, člani organov in druge osebi, ki so dolžne varovati skrivnost. Po zakonu se štejejo za poslovno skrivnost tudi podatki, za katere je očitno, da bi nastala občutna škoda, če bi zanje izvedela nepooblaščen oseb. Zakon prepoveduje, da bi se kot poslovna skrivnost določili podatki, ki so po zakonu javni. Poznamo dva kriterija opredelitve poslovne skrivnosti:

1. SUBJEKTIVNI KRITERIJ- kjer se za poslovno skrivnost štejejo vsi tisti podatki, ki jih neko podjetje določi za skrivnost

2. OBJEKTIVNI KRITERIJ- kjer za poslovno skrivnost štejemo podatke, ki bi, če bi do njih prišle nepooblaščen osebe, podjetju povzročilo škodo.

Posledice izdaje skrivnosti so, da lahko taka oseba izgubi delovno razmerje, pri čemer je do tega lahko prišlo tudi nenaklepno, zaradi hude malomarnosti. Oseba, ki izda poslovno skrivnost, mora plačati podjetju škodo, ki je nastala zaradi izdaje poslovne skrivnosti.

PREPOVED KONKURENCE

ZGD prepoveduje družbenikom D.N.O, komplementarjem komanditne družbe, družbenikom in poslovodjem D.O.O, članom uprave in nadzornega sveta delniške družbe in prokuristom, da bi delovali v kateri od teh vlog v drugih družbah. Te osebe ne smejo konkurirati lastnemu podjetju. S tem zakon omogoča konkurenčno prednost družbe, podobno kot pri varovanju poslovne skrivnosti. Omenjene osebe ne smejo sodelovati v drugi družbi kot delavci ali podjetniki posamezniki, če bi dejavnost, ki jo opravljajo bila v konkurenčnem razmerju z dejavnostjo njihove prve družbe. Če oseba krši prepoved konkurence lahko družba zahteva odškodnino. Družba lahko od take osebe zahteva, da ji prepusti posle, sklenjene za svoj račun, kot posle, sklenjene za račun družbe, ali da nanjo prenese koristi iz poslov, sklenjenih za svoj račun, ali da družbi odstopi svojo pravico do odškodnine.

Terjatve prizadete družbe do druge družbe ali kršitelja zaradi prepovedi konkurence zastarajo:

-RELATIVNI ZASTARALNI rok, je tri mesece po tem, ko je družba izvedela za kršitev.

-ABSOLUTNO ZASTARALNI rok, je pet let od kršitve

DEJAVNOSTI, KI JIH IZVAJA DRŽAVA

Primarna funkcija države je **NORMATIVNA FUNKCIJA**. Država, ko sprejema zakone neposredno posega v gospodarstvo:

-NUMERUS CLAUSUS (zaprto število) pravnoorganizacijskih oblik, država je tista, ki predpisuje pravnoorganizacijske oblike, oziroma določa kakšne gospodarske subjekte bomo imeli. Ustanovimo lahko tisto pravnoorganizacijsko obliko, ki je definirana v zakonu, ne moremo si je kar izmisliti

-država določa pogoje za ustanavljanje in poslovanje gospodarskih subjektov

-država zagotavlja varstvo gopodarskih subjektov in njihovih pravic

-je odgovorna za varstvo javnih koristi

-država ščiti konkurenco

OMEJEVANJE KONKURENCE (Zakon o varstvu konkurence, Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence)

Oblike omejevanje konkurence so:

-URAD ZA VARSTVO KONKURENCE- je samostojen, neodvisen organ, ki je pristojen za izvrševanje Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence. Urad vodi direktor. Urad lahko izreka globe posameznim odgovornim osebam, lahko naloži podjetju, da proda vrednostne papirje itd.

-OMEJEVANJE KONKURENCE S SPORAZUMI- prepovedani so sporazumi (nični) med gospodarskimi družbami (kartelni sporazumi), s katerimi bi podjetja preprečevali, izkrivljali ali omejevali konkurenco (npr. prepovedan je dogovor o cenah, dogovor o delitvi trga).

Če gre za HORIZONTALNE sporazume, se ti tolerirajo, če na trgu ne presežejo 10 procentnega deleža, če gre za podjetja iste vrste dejavnosti in če se ne dogovarjajo o cenah in delitvi trga. Pri VERTIKALNIH sporazumih gre za sporazume podjetij različnih dejavnosti, se tolerirajo, če na trgu ne presežejo 15 procentnega deleža. V teh dveh primerih urad za varstvo konkurence ne bo ukrepal.

-ZLORABA PREVLAJUJOČEGA POLOŽAJA- šteje se, da ima podjetje prevladujoč položaj na trgu, če doseže 40 procentni delež prodaje ali nakupa blaga ali storitev v RS. Pri povezanih podjetjih (dva ali več) se šteje, da ima tako podjetje prevladujoč položaj, če doseže 60 procentni delež prodaje ali nakupa blaga ali storitev v RS. Tega položaja podjetja ne smejo zlorabljeni z izsiljevanje cen, omejevanje proizvodnje, nepravično znižanje ali zvišanje cen)

-KONCENTRACIJA PODJETIJ- do koncentracije podjetij prihaja, če:

-se dva podjetja združita v eno

-povezane družbe

-ustanovitev novega podjetja

Če je posledica koncentracije, da podjetja dosežejo 40 procentni delež in če ustvarijo skupaj 8 milijard SIT prometa, morajo to prijaviti Uradu za varstvo konkurence, ki lahko prepove takšno koncentracijo, če oceni, da ne bo več konkurence.

-OMEJEVANJE TRGA Z OBLASTNIMI AKTI IN DEJANJI- če upravni organ ali vlada z aktom krši pravice se lahko sproži upravni spor ali ustavni spor.

NELOJALNA KONKURENCA

So dejanja pri nastopanju na trgu, ki so v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji in s katerimi povzročijo ali utegnejo povzročiti škodo drugim udeležencem na trgu. Je prepovedana (reklamiranje blaga z navajanjem neresničnih podatkov, izkoriščanje ugleda drugega podjetja, omalovaževanje drugega podjetja, navidezna razprodaja ali znižanje cen, obljubljanje nagrad poslovnim partnerjem)

DAMPING- cilj dampainga je uničiti ne pa omejevati konkurenco, zato država predpisuje posebne antidampinške ukrepe. DAMPINŠKI uvoz je uvoz blaga po ceni, ki je nižja od normalne vrednosti tega blaga. To si lahko privoščijo močno podjetje, ki na tujem prodaja pod lastno ceno z namenom, da uniči konkurenco (prodaja japonske tehnologije pod ceno). V takih primerih EU lahko prepíše antidampinške carine.

SUBVENCIONIRANI UVOZ- pomeni, da je bilo blago, ki se uvažuje, deležno pomoči države iz katere blago izvira pri proizvodni ali izvozu.

VARSTVO POTROŠNIKOV (Zakon o varstvu potrošnikov)

Urad za varstvo potrošnikov vsako leto pripravi program varstva potrošnikov in ga predloži vladi, ki ga sprejme in odobri sredstva za delovanje. Organizacije potrošnikov so nepridobitne in se organizirajo kot društva ali zavodi. Ne morejo biti financirane iz strani proizvajalcev ali trgovcev. Sredstva pridobivajo iz proračuna ali članarin svojih članov. Organizacija potrošnikov svetuje, nudi pravno pomoč, informira potrošnika, imajo svoje lastne publikacije. Zaščito potrošnikom nudi Zakon o varstvu potrošnikov.

-ODGOVORNOST PROIZVAJALCA ZA IZDELEK- odgovoren je za brezhibno delovanje proizvoda, ne sme povzročiti škode za zdravje, varno delovanje, v skladu z namenom proizvoda mora potrošnik tudi ravnati.

-OGLAŠEVANJE BLAGA IN STORITEV- mora biti v skladu z zakonom, ne sme biti nedostojno in zavajajoče

-GARANCIJA ZA BREZHIBNO DELOVANJE STVARI- proizvajalec mora izdati garancijski list in izjavo, da bo proizvod brezhibno deloval, garancijski rok ne sme biti krajši od enega leta. Priložiti mora navodila za uporabo v slovenskem jeziku, prav tako ne sme biti pisano v strokovnem jeziku, ki ga ne bi razumeli. Priložiti je potrebno seznam servisov.

-POGODBENI POGOJI- gre za posebne vrste pogodb, kjer je vsebina že vnaprej določena, ti pa jo samo podpišeš (adhezijske pogodbe), kot npr. zavarovalna pogodba. Taki pogoji so nedopustni, če so nepošteni, take klavzule so nične, pogodba sicer velja.

-PRODAJA BLAGA IN OPRAVLJANJE STORITEV- blago se prodaja tako, da je označeno s ceno, kupcu se izroči račun. Če gre za RAZPRODAJE (odstotek znižanja je v razponu od 10-80 procentov, mora biti $\frac{1}{4}$ blaga v najvišjem rangu)), se morajo take razprodaje vnaprej objaviti. Pri prodaji blaga z NAPAKO ga je potrebno posebej označiti in ločiti od ostalega blaga. Pri reklamaciji blaga z napako ima potrošnik štiri možnosti:

zamenjava blaga, vrnitev kupnine, napaka naj se odpravi, kupnina se zmanjša (na voljo imamo eno izmed možnosti). Rok za reklamacijo je dva meseca od dneva, ko je bila napaka odkrita, absolutni rok pa je dve leti.

-PRODAJA NA DALJAVO (internet, katalogi). Sklenitev pogodbe na daljavo, potrošnik je v posebnem položaju ne vidi blaga. Potrošnik ima pravico pisno odstopiti od pogodbe v roku 15 dni in v 15 dnevih vrniti blago na svoje stroške. Ker je blago že plačano mora prodajalec vrniti kupnino v roku 15 dni od dneva, ko je dobil obvestilo o odstopu od pogodbe s strani kupca. V primeru ne vrnitve stroškov v 15 dneh, prodajalec mora plačati zamudne obresti za vsak dan zamude. Če zamuja 30 dni mora prodajalec plačati še dodatno kazen v višini 10 procentov kupnine in za vsakih naslednjih 30 dni še dodatnih 10 procentov. Pri življenjskih in pokojninskih zavarovanjih sklenjenih na daljavo je rok za odstop pogodbe 30 dni

-PRODAJA OD VRAT OD VRAT- če sklepamo pogodbe doma, potrošnik ima pravico v 15 dneh odstopiti od pogodbe (pisno), prodajalec je dolžan vrniti kupnino

TUJA IN DOMAČA PODJETJA

Če je podjetje pri nas v tuji lasti (večinski ali 100 %), je to domače podjetje. Bistveno je kje je to podjetje vpisano v sodni register. Če je to v RS pomeni, da je podjetje nastalo po našem pravu, kriterij je sedež podjetja. TUJE podjetje ima sedež izven Republike Slovenije in za njih velja tuje pravo. Podjetje je naše lastninsko in upraviteljsko, vendar se šteje kot tuje podjetje. Tuja podjetja delimo na podjetja, ki prihajajo iz UE in na podjetja, ki prihajajo iz tretjih držav. Tuja podjetja pri nas lahko opravljajo dejavnost tako, da ustanovijo podružnico pri nas in preko nje opravljati pridobitno dejavnost. Podružnica ni pravna oseba, za njo odgovarja

matično podjetje v tujini z vsem svojim premoženjem. Podružnica se mora vpisati v sodni register. Tuje podjetje mora za vpis podružnice predložiti:

-izpisek iz tujega sodnega registra (da je podjetje v resnici ustanovljeno in da, če prihaja iz tretje države, da deluje najmanj dve leti)

-overjen prevod ustanovitvene pogodbe

Tuje podjetje mora sporočiti tudi naslednje značilnosti podružnice:

-kdo jo je ustanovil

-ime in sedež podružnice

-dejavnost podružnice

-kdo bo zastopal podružnico

PODJETJE

Podjetje je nek gospodarski subjekt, ki producira za trg in je ustanovljen za ustvarjanje dobička, kar je bistvo podjetja. Je konkretna organizacijska oblika, ki nastopa na trgu.

Danes lahko govorimo o podjetju v ožjem in širšem smislu:

-ŠIRŠI SMISEL- generičen pojem, ko gre za neki gospodarski subjekt, ki nastopa na trgu zaradi pridobitne dejavnosti in ustvarja dobiček, kaže se v obliki samostojnega podjetnika ali kot gospodarska družba

-OŽJI SMISEL- samostojni podjetnik svojo dejavnost organizira v svojem podjetju, razumemo ga kot premoženje

TEORIJE V PODJETJU

1. TEORIJA NAMEMBNEGA PREMOŽENJA- podjetje razumemo kot premoženje, podjetnik svoje premoženje nameni za pridobitno dejavnost. V tej fazi je lastnik subjekt, podjetje pa objekt. Lastnik se ukvarja z vodenjem, skrbi za prodajo, nosi riziko poslovanja, njegova pravica pa je, da pobere dobiček. Delavec je bil v meznem odnosu do podjetnika.

2. TEORIJA INSTITUCIONALIZACIJE- je povezana z osamosvajanjem podjetja od lastnika. Lastnik prepusti vodenje drugi osebi managerju, ki zastopa interese podjetja, lastniki pa želijo dobiček, zato lahko pride do nasprotja interesov. Po tej teoriji postane podjetje subjekt, pravo podjetju prizna status pravne osebe

3. TEORIJA PODJETJA KOT INTERESNE SKUPNOSTI- podjetje razumemo kot sistem interesov. Tukaj imajo svoje interese lastniki, kupci, dobavitelji, banke, lokalne skupnosti (npr. ustanavljajo industrijske parke, LS pa pričakuje zaposlovanje). Ta sistem interesov mora biti uravnotežen, če ne prevladujejo problemi.

VRSTE GOSPDARSKIH DRUŽB

Po položaju družbenikov ločimo:

1. OSEBNE DRUŽBE

-družba z neomejeno odgovornostjo

-komanditna družba

-tiha družba

2. KAPITALSKE DRUŽBE

-delniška družba

-komanditna delniška družba

-družba z omejeno odgovornostjo

-evropska delniška družba

PO VELIKOSTI DELIMO DRUŽBE OZIROMA PODJETJA NA:

Kriterij za delitev so povprečno število zaposlenih, čisti prihodki od prodaje in vrednost aktive (premoženja)

1. MALE DRUŽBE, ki izpolnjujejo dva od treh kriterijev v zadnjem poslovnem letu

-število zaposlenih ne presega 50

-čisti prihodki od prodaje ne presegajo 1 milijardo 700 milijonov SIT (7 MILIJONOV 300.000 EUR)

-njihova aktiva ne presega 850 milijonov SIT

Če dva od teh kriterijev presežemo smo že srednja družba.

2. SREDNJE DRUŽBE, ki izpolnjuje dva od treh kriterijev v zadnjem poslovnem letu

-število zaposlenih ne presega 250

-čisti prihodki od prodaje ne presegajo 6 milijard 800 milijonov SIT (29 milijonov 200.000 EUR)

-vrednost aktive ne presega 3 milijarde 400 milijonov SIT

Če srednja družba preseže dve od treh kriterijev je že velika družba.

3. VELIKE DRUŽBE

-banke

-zavarovalnice

-nadrejene družbe (koncerni, holdingi)

USTANAVLJANJE GOSPODARSKIH SUBJEKTOV

Poznamo tri pristope oziroma sisteme ustanavljanja:

1. **NORMATIVNI SISTEM**- po katerem se subjekte ustanovi, če ustanovitelji izpolnjujejo pogoje za ustanovitev po pravnih normah v zakonu. Je najbolj objektivni sistem za ustanovitelje in prevladuje v Evropi.

2. **KONCESIJSKI SISTEM**- se je razvil v Angliji (na podlagi soglasja kralja) in je izrazito subjektivni sistem. Za ustanovitev družbe mora le ta pridobiti soglasje pristojnega državnega organa, državne organizacije. Je najtežji sistem, saj smo odvisni od odločitve nekega organa, pri nas se tako ustanavljajo banke, ker je potrebno soglasje Banke Slovenije.

3. **KOMBINIRANI SISTEM**- je kombinacija normativnega in koncesijskega sistema, kar pomeni, da lahko družbo ustanovimo, če izpolnjujemo pogoje za ustanovitev po pravnih normah in če dobimo soglasje od državnega organa ali državne organizacije.

Ustanovitelji so lahko fizične ali pravne osebe, lahko so domače ali tuje osebe. Pri kapitalskih družbah se zahteva minimalni ustanovitveni kapital. Sprejme se akt o ustanovitvi in odpre transakcijski račun pri banki. Družba postane pravna oseba in lahko začne opravljati dejavnost, ko je vpisana v sodni register.

STATUSNE ZNAČILNOSTI GOSPODARSKIH DRUŽB

1. **FIZIČNA IN PRAVNA OSEBA**- človek ima kot pravni subjekt pravno in poslovno sposobnost, take sposobnosti pripisujemo tudi pravnim osebam. Pravna sposobnost človek pridobi z rojstvom, to je sposobnost biti nosilec pravic in obveznosti. Poslovno sposobnost človek pridobi ob polnoletnosti, pomeni pa sposobnost sklepanja pravnih poslov in nastopanje v pravnih razmerah. Pravne osebe pa pridobijo pravno in poslovno sposobnost z vpisom v sodni register. Vse gospodarske družbe, razen tihe družbe so pravne osebe. **PRAVNA OSEBA** je pravnotehnični institut, ki omogoča gospodarskim družbam ali drugim organizacijam, ki jih opredeljuje zakon, nastopati v pravnih razmerjih. Pravna oseba mora imeti trajni namen, imeti mora organizacijo (personalni substrat) in premoženje (materialni substrat)

SPREGLED PRAVNE OSEBE

Spregled pride v poštev samo pri kapitalskih družbah, ne pa pri osebnih družbah. Kljub temu, da družbeniki v kapitalskih družbah ne odgovarjajo s svojim premoženjem pa v primeru spregleda nastopi njihova odgovornost v naslednjih primerih:

- če so družbo zlorabili za oškodovanje svojih upnikov
 - če so družbeniki družbo kot pravno osebo zlorabili za to, da bi dosegli cilj, ki je zanje kot družbenike prepovedan
 - če so v nasprotju z zakonom, ravnali s premoženjem družbe kot pravne osebe, kot s svojim premoženjem
 - če so v svojo korist ali korist tretje osebe zmanjšali premoženje družbe in so vedeli ali bi morali vedeti, da družba ne bo sposobna poravnati svojih obveznosti tretjim osebam
- Ti primeri se uporabljajo tudi za odgovornost tihega družbenika.

ZASTOPANJE

Družbo zastopajo osebe, ki so po zakonu določene za zastopanje družbe, ali jih kot zastopnike določa akt o ustanovitvi (zakoniti zastopniki) Zastopnik lahko opravlja vsa pravna dejanja, ki spadajo v pravno sposobnost družbe.

ZAKONITI ZASTOPNIK je oseba, ki na podlagi pooblastila, ki mu ga da zakon zastopa družbo v pravnem prometu. Zakoniti zastopniki se vpišejo v sodni register. Pri osebnih družbah družbo zastopajo družbeniki sami (lastniki). Družbeniki v pogodbi sami določijo kdo bo zastopal družbo, ali bo to samo eden ali več. Če imamo samo enega zastopnika je samo ta zakoniti zastopnik in sklepa vse pravne posle. Če imamo več zastopnikov npr. tri se srečujemo z naslednjim:

- posamično zastopanje- katerikoli od teh treh družbenikov lahko sam sklepa posle
 - skupno zastopanje- ne more sklepati poslov vsak sam, ampak vsi trije skupaj.
- Če gre za posamično zastopanje je pogodba veljavna, če jo podpišejo vsi trije zastopniki. Če pa gre za posamično zastopanje, je pogodba veljavna, če jo podpiše eden izmed treh zastopnikov.

Pri kapitalskih družbah so zastopniki posamezni organi:

- D.D.- zastopnik je uprava D.D.
- D.O.O.- zastopnik je poslovodja ali direktor
- K.D.D.- zastopnik je komplementar

POOBLAŠČEMEC- je oseba, ki zastopa družbo na podlagi pooblastila, ki mu ga da zakonski ali statutarni zastopnik. Pooblastilo mora biti sklenjeno pisno, pravica zastopanja izhaja iz pooblastila. Nihče ne more na neko drugo osebo prenesti več pooblastil, kot jih ima on sam. Ločimo SPLOŠNO pooblastilo, pomeni, da nas pooblaščenec zastopa v vseh poslih (odvetnik nas zastopa v vseh pravnih na sodišču) in POSAMIČNO ali KONKRETNO pooblastilo, ki pomeni, da nas pooblaščenec zastopa v konkretnem primeru.

PROKURISTI- gre za osebe posebnega zaupanja in imajo najširša pooblastila. Sklepa lahko vse posle, ne sme pa odtujiti ali obremeniti nepremičnine (zemlje, stavbe). Imenuje jih podjetnik sam, pri osebnih družbah družbeniki, pri kapitalskih družbah pa organi. PROKURA je splošno pooblastilo, omejeno le v manjši meri. Prokuro lahko odvzamemo, če nimamo več zaupanja v osebo. Prokurist svojega pooblastila ne more prenesti na drugo osebo. Ločimo:

- SKUPNO prokuro- kjer vsi prokuristi zastopajo družbo, omogoča večjo varnost, saj morajo vsi podpisati pogodbo, da je veljavna
- POSAMIČNA prokura- vsak od prokuristov sam podpiše pogodbo, da je veljavna

Vse zastopnike je potrebno vpisati v sodni register, prav tako tudi obseg odgovornosti.

ODGOVORNOST

Odgovornost je posledica neizpolnitve neke obveznosti. Obveznosti so zakonske in pogodbene, posledica neizpolnjevanja obveznosti pa je odgovornost. Vrste odgovornosti so kazenska, moralna, disciplinska, premoženjska. Vsaka družba za prevzete obveznosti odgovarja z vsem svojim premoženjem. Pri odgovornosti gre vedno za razmerje med upnikom (tisti, ki nekaj zahteva, terjaja) in dolžnikom (tisti, ki mora izpolniti neko obveznost, odgovarja s svojim premoženjem). Poznamo dve vrsti odgovornosti gospodarskih družb:

1. SOLIDARNO ODGOVORNOST- pri tej odgovornosti lahko upnik glavnega dolžnika ali kateregakoli drugega dolžnika, ima prosto izbiro. Upnik lahko izbira med katerimkoli družbenikom, ne glede na to kdo je prevzel obveznosti, izbere tistega od katerega bo najlažje in najhitreje dobil plačilo terjatev.

2. SUBSIDARNO ODGOVORNOST- upnik se mora držati vrstnega reda. To pomeni, da mora zahtevati izpolnitev obveznosti najprej od glavnega dolžnika (tistega, ki je sprejel obveznosti), nato pa lahko zahteva izpolnitev obveznosti tudi od drugih subsidarnih dolžnikov. Za subsidarno odgovornost je pomembno, da mora upnik izrabiti vsa pravna sredstva do glavnega dolžnika in ko smo izčrpali sva pravna sredstva, šele potem zahtevamo izpolnitev obveznosti od drugih subsidarnih dolžnikov.

Obe odgovornosti sta lahko neomejeni, kar pomeni, da dolžnik odgovarja z vsem svojim premoženjem in omejeni kar pomeni da dolžnik odgovarja s točno določenimi sredstvi (npr. 5 milijonov) ali do določene višine sredstev (npr. vsak odgovorni do 1/3 obveznosti)

DEJAVNOST

ZGD pravi, da dejavnost opredelijo ustanovitelji sami v ustanovitvenih aktih. Standardna klasifikacija dejavnosti- uredba s katero smo uredili razvrščanje dejavnosti in je skladna z razvrščanjem dejavnosti v EU. Razvrščanje dejavnosti opravlja Urad RS za statistiko. Za opravljanje dejavnosti je potrebno izpolniti splošne in posebne pogoje.

SPLOŠNI POGOJI- dejavnost moramo ustrezno statusno pravno organizirati (kot S.P. ali gospodarsko družbo). Našo dejavnost registriramo, dejavnost mora biti vpisana v sodnem registru. Zakon pravi, da družba lahko sklepa le tiste posle za katere je registrirana. ULTRA VIRES (preko meja registrirane dejavnosti)- taki pravni posli so nični in ne veljajo, se razveljavijo. ZGD določa, da so ti posli, ki so preko meja registrirane dejavnosti veljajo, pri čemer zakon ščiti tretjo osebo, če je bil posel sklenjen v dobri veri, če ne je ničen. Tak posel velja, čeprav je nezakonit, podjetje po za take posle sankcionirano, ker ZGD takšnih sankcij ne pozna to urejajo LEX SPECIALIS.

POSEBNI POGOJI- so tehnični, kadrovski, sanitarni, higienski, varstvo pri delu, odvisno od dejavnosti, ki jo bomo opravljali. Zato moramo pogledati, če za našo dejavnost obstaja kak lex specialis (Zakon o gostinstvu) in podzakonske akte, če so v njih določeni posebni pogoji.

SEDEŽ

Sedež je geografska opredelitev družbe in označuje njeno pripadnost glede na kraj. Sedež je kraj, ki ga določimo z aktom o ustanovitvi in je vpisan v sodni register. Gospodarska družba lahko opravlja tudi svojo dejavnost izven sedeža. Tam ustanovi podružnico, ki ni pravna oseba, je pa vpisana v sodni register. Sedež je pomemben pri določanje sodne krajevne pristojnosti, po sedežu se plačujejo davki in drugo.

FIRMA

Firma je ime pod katerim družba posluje, je znak individualizacije družbe, podjetja. Po firmi se podjetja med seboj prepoznavajo na trgu. Firma ne more iti v stečaj, ampak družba, firme ne moremo prodati.

NAČELA FIRMSKEGA PRAVA

- 1.NAČELO RESNIČNOSTI- firma mora odražati dejansko situacijo iz nje mora biti razvidno za kako dejavnost gre, navajati moramo resnične podatke, da ne pride na trgu do zmede v zvezi dejavnosti
- 2.NAČELO ENOTNOSTI- vsi deli podjetja morajo nastopiti v pravnem prometu z enotno firmo družbe. Obrat lahko nastopi pod svojim imenom, vendar ob souporabi imena firme (Dolenjska banka d.d., ekspozitura Maribor)
- 3.NAČELO OBVEZNOSTI- zahteva, da mora vsaka družba imeti firmo, ki jo moramo uporabljati na vseh poslovnih listinah in na poslovnih prostorih.
- 4.NAČELO IZKLJUČNOSTI- zahteva, da registrsko sodišče ne dopusti vpisa nove družbe, ki bi imela enako ime, kot firma, ki je že vpisana.
- 5.NAČELO SPREMENLJIVOSTI- pomeni, da se firma lahko oziroma mora spremeniti v določenih primerih (smrt družbenika, dediči v roku dveh let lahko zahtevajo izbris imena družbenika iz firme)

SESTAVINE FIRME

Firma ima tri obvezne sestavine:

- 1.OZNAČBA IMENA- pri osebnih družbah mora biti označeno ime vsaj enega družbenika, ob priimku pa lahko navedemo in drugi (Novak in drugi). Pri kapitalskih družbah ni obveznih določb, ki jih postavlja zakon.
- 2.OZNAČBA DEJAVNOSTI- z enim pojmom skušamo označiti s čim se ukvarjamo (npr. trgovsko podjetje)
- 3.OZNAČBA TIP DRUŽBE- označujemo vrsto in obseg odgovornosti, povemo za kakšen tip družbe gre. Osebnostne družbe: D.N.O, K.D, T.D, kapitalne družbe: D.D.,D.O.O.,K.D.D., samostojni podjetnik: S.P.družba za vzajemno zavarovanje: D.V.Z., gospodarsko interesno združenje: G.I.Z.

Neobvezne sestavine (fantazijski dodatki) niso obvezni, to so razni logotipi (Telekom ima ptičko)

OMEJITVE, KI JIH POSTAVLJA ZAKON V ZVEZI FIRME

- 1.Jezik firme- mora biti v slovenskem jeziku, lahko jo tudi prevedemo iz tujega v slovenski jezik. Zakon pravi, da lahko uporabljamo pojme iz mrtvih jezikov (latinščina)
- 2.Uporaba besed Slovenija in njenih označb- BESEDA Slovenija, njene kratice, grb, zastav se sme uporabljati v firmi le z dovoljenjem vlade RS. Pojmi državni, lokalni, republiški se lahko uporabljajo le s soglasjem vlade ali lokalne skupnosti.
- 3.Imena tujih države se ne smejo uporabljati.
- 4.Nedovoljene sestavine- v firmi se ne sme uporabljati besed oziroma znakov, ki so v nasprotju z moralo, ne smejo se uporabljati besede, ki vsebujejo znane blagovne in storitvene znamke
- 5.Ime osebe- imena znanih osebnosti se ne sme uporabljati, razen, če se pridobi dovoljenje te osebe in dovoljenje ministra za upravo. Imena zgodovinskih osebnosti se prav tako ne smejo uporabljati, razen če pridobimo soglasje sorodnikov te osebe toda le do tretjega kolena in dovoljenje ministra za upravo.

VARSTVO FIRME

1. JAVNOPRAVNO VARSTVO FIRME- zagotavlja registersko sodišče (po uradni dolžnosti), ki nas varuje po načelu izključnosti, kar pomeni, da registersko sodišče ne dovoli vpisa nove družbe z enakim imenom, kot firma, ki je že vpisana. Nameravana firma- še preden ustanovimo družbo, lahko registriramo firmo, če v roku enega leta ne ustanovimo družbe, se izbriše iz sodnega registra.

2. CIVILNOPRAVNO VARSTVO FIRME- če bo prizadeto podjetje ugotovilo podobnost imena firme, lahko s tožbo zahteva, da se firma briše iz sodnega registra in ima možnost odškodnine. V tožbi je potrebno dokazati pravni interes, torej je potrebno dokazati, da lahko pride do možnosti zamenjave, oškodovanja, ali pa je že celo do tega prišlo. Varstvo lahko uveljavljamo v treh letih od vpisa v sodni register. Sodišče bo štelo tisto podjetje, ki je prej vpisano v sodni register.

PODJETNIK

Podjetnik je fizična oseba, ki organizira oziroma opravlja pridobitno dejavnost na trgu. Lahko zaposli neomejeno število delavcev. Razlika med obrtnikom in podjetnikom je ta, da obrtnik danes ni več statusno pravna oseba, ampak govorimo o obrtni dejavnosti, ki jo lahko opravljamo v katerikoli statusno pravni obliki (D.D., D.O.O, D.N.O) in tudi v obliki samostojnega podjetnika. Pravica opravljati obrtno dejavnost se pridobi na podlagi obrtnega dovoljenja, ki ga izda Obrtna zbornica Slovenije in vpisa v obrtni register.

Samostojni podjetnik posameznik sklepa pravne posle in nastopa v pravnem prometu, je nosilec pravic in obveznosti in za obveznosti odgovarja s vsem svojim premoženjem. Zakon loči male, srednje in velike podjetnike, merila so ista kot pri gospodarskih družbah (št. zaposlenih, čisti prihodek od prodaje, vrednost aktive)

Mali podjetnik mora priglasiti svojo dejavnost Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve (AJPES). Srednji in veliki podjetnik pa se mora vpisati v sodni register. Dejavnost lahko začne opravljati šele po priglavitvi oziroma vpisu v sodni register. Podjetnik mora priglasiti dejavnost, firmo in sedež podjetnika. Firma S.P. vsebuje označbo dejavnosti, morebitne dodatne sestavine, ime in priimek podjetnika in označba S.P.

VODENJE POSLOVNIH KNJIG

Če gre za malega podjetnika, ki ne zaposluje več kot tri osebe in letni prihodek ne presega 10 milijonov tolarjev in če vrednost aktive ne presega 6 milijonov tolarjev se vodi ENOSTAVNO knjigovodstvo. Srednji in veliki pa vodijo DVOSTAVNO knjigovodstvo, veliki morajo sestaviti letno poročilo enako kot gospodarska družba.

PRENEHANJE POSLOVANJA

Podjetnik mora tri mesece pred nameravanim prenehanjem obvestiti AJPES in na primeren način (s pismi, v sredstvih javnega obveščanja, v poslovnih prostorih) obvestiti tudi upnike. Enako velja, če bo prenehal kot S.P. pa bo nadaljeval kot gospodarska družba, ali pa bo podjetje prodal. Če podjetnik umre s tem preneha gospodarski subjekt, razen, če vstopi dedič in nadaljuje z dejavnostjo, še naprej lahko uporablja njegovo ime. Če pa je dedičev več, se morajo dogovoriti kdo bo podjetje prevzel, samo eden, če ne ni več S.P.

DRUŽBA Z NEOMEJENO ODGOVORNOSTJO

D.N.O. je osebna družba dveh ali več oseb, ki odgovarjajo za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem. Primerna je za družinska podjetja. Družba se ustanovi s pogodbo med družbeniki (ustanovitvena pogodba), v njej se opredelijo vse statusne značilnosti in ustanovitveni kapital, čeprav ZGD ne zahteva za D.N.O. ustanovitvenega kapitala. V ustanovitveni pogodbi se določijo tudi pravice in obveznosti med družbeniki. V pogodbi mora biti zapisana višina in vrsta vložkov posameznega družbenika, vlagajo se lahko tudi patenti, storitev(delo). Če to ni določeno v pogodbi ZGD določa, da so deleži družbenikov enaki. Nato se odpre transakcijski račun pri banki, nakar se družba vpiše v sodni register. Firma družbe vsebuje ime vsaj enega družbenika z navedbo, da je družbenikov več, ter označbo D.N.O. (Zidarstvo Kotel, Jože Novak in sinovi)

Zakon priznava načelo POGODBENE SVOBODE, ki daje družbenikom možnost, da medsebojna razmerja uredijo samostojno, svobodno, če ne uporabimo zakon. To velja samo za dispozitivne pravne norme. Ne velja pa za KONGENTNE (obvezujoče) PRAVNE NORME, kar pomeni, da se ne morejo dogovarjati o odgovornosti, ki se tiče vseh družbenikov. Za tista razmerja, ki jih ne ureja ZGD, veljajo pravila civilne družbe oziroma civilnega prava.

RAZMERJA PRAVICE IN OBVEZNOSTI DRUŽBENIKOV

Poslovođenje- Pri D.N.O. imajo vsi družbeniki pravico do poslovođenja, lahko se dogovorijo, da bo eden, dva ali več oseb vodilo poslovođenje. Ne morejo pa se v poslovođenje vtikati neposlovođeče osebe. Vsak izmed poslovođečih družbenikov lahko sam vodi posle, taki posel pa se ne sme skleniti, če drugi poslovođeči družbenik temu nasprotuje. Če družbeniki vodijo posle skupno, je potrebna privolitev vseh družbenikov za vsak posel. Družbenik se lahko odpove poslovođenju, le če obstaja utemeljen razlog za to in ob pravem času. Sodišče lahko na predlog drugih družbenikov s tožbo odvzame pravico do poslovođenja, če gre za hujšo kršitve obveznosti ali nesposobnost. Vsi družbeniki imajo pravico vpogleda v poslovne knjige in listine.

Osrednja pravica je pravica do dobička, zakon pravi, da se dobiček deli na dva dela:

-prvi del pripada vsakemu družbeniku v višini 5 procentov njegovega kapitalskega deleža. Če dobiček tega ne omogoča se deleži ustrezno znižajo

-drugi del, če je dobička več kot pet procentov, se razdeli na enake dele

Vsak družbenik si lahko kadarkoli med letom izplača dobiček v vrednosti pet procentov, nad pet procentov si lahko izplača, vendar je potrebno paziti, da ne spravi družbe v nelikvidnost.

PRAVNA RAZMERJA DRUŽBENIKOV DO TRETJIH OSEB

1.zastopanje- so družbeniki sami, če niso z družbeno pogodbo izvzeti, zastopniku se vpišejo v sodni register.

2.odgovornost- družba odgovarja s vsem svojim premoženjem. Družbenik odgovarja za obveznosti družbe s vsem svojim premoženjem, odgovornost je neomejena subsidarna, kar pomeni, da upnik najprej terjaja družbo šele nato družbenike. Upnik najprej pisno pozove družbo, da poplača dolgove, če ne pride do plačila terjatev, lahko preidemo na terjatev od družbenika, Družbeniki odgovarjajo za obveznosti družbe neomejeno solidarno, kar pomeni, da lahko upnik terjaja bilo katerega od družbenikov. Upnik ima možnost terjatve v roku petih let po prenehanju družbe ali po izločitvi družbenika.

PRENEHANJE D.N.O.

D.N.O. preneha:

- s potekom časa, za katerega je bila ustanovljena
- s soglasnim sklepom družbenikov
- na podlagi sodne odločbe po tožbi družbenika
- s stečajem
- s smrtjo enega družbenika družba preneha, vendar pa lahko nadaljuje z dediči, dedič ima pravico predlagati, da se mu prizna status komanditista, če ostali družbeniki tega ne sprejmejo, se dedič lahko izloči iz družbe brez odpovednega roka, če pa sprejmejo se bo DN.O. moral preoblikovati v K.D.
- če se število družbenikov zmanjša na samo enega, mora ta v roku enega leta pridobiti še nega družbenika, ali pa nadaljevati kot samostojni podjetnik.
- v drugih primerih v skladu z zakonom

KOMANDITNA DRUŽBA

Komanditna družba je družba dveh ali več oseb, v kateri najmanj en družbenik za obveznosti družbe odgovarja z vsem svojim premoženjem (komplementar), medtem ko najmanj en družbenik za obveznosti družbe ne odgovarja (komanditist). Komanditist le tvega svoj vložek v družbo. Družba se ustanovi z družbeno pogodbo, kjer mora biti vpisan sedež, dejavnost, firma, vpisani pa morajo biti tudi podatki o komanditistih in višini njihovih vložkov, drugih podatkov se o komanditistih ne navaja. Vložki komanditista morajo biti navedeni v znesku. Zneska komanditist ne rabi vplačati, mora pa biti določen zaradi odgovornosti. Za ustanovitev družbe ni pogoj minimalni ustanovitveni kapital. Firma vsebuje ime in priimek vsa enega komplementarja, ter označbo K.D., imen komanditistov ne sme biti v firmi.

Posle vodijo komplementarji, komandisti niso za to upravičeni. Komanditist ima pravico zahtevati prepis letnega poročila iz katerega je razvidno poslovanje družbe, ne more pa kadarkoli vpogledati v poslovne knjige, če dvomi o poštenosti komplementarja, sme zahtevati vpogled v poslovne knjige tudi med letom, vendar le na podlagi sodnega naloga, za kar mora imeti utemeljen razlog. Dobiček se deli enako kot pri D.N.O. Komplementar lahko kadarkoli med letom dvigne svojih pet procentov dobička, komanditist tega ne sme. Komanditistov dobiček se pripisuje k njegovemu kapitalskemu deležu le toliko časa, dokler ne doseže zneska njegovega določenega vložka. Komanditist pokrije izgubo družbe le do zneska svojega kapitalskega deleža, če je ta vplačan v celoti, če ni mora pokriti izgubo do višine neplačenega vložka. Zakoniti zastopnik je lahko samo komplementar, komanditist je lahko samo pooblaščenec ali prokurist.

Komanditna družba kot pravna oseba odgovarja za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem. Za obveznosti družbe odgovarja komplementar z vsem svojim premoženjem, odgovornost je neomejena subsidarna, kar pomeni, da upnik najprej terja družbo, šele potem komplementarje. Če je komanditist v celoti vplačal svoj delež ne odgovarja, če ga ni vplačal v celoti odgovarja omejeno do višine neplačenega zneska.

K.D. preneha isto kot D.N.O, razen ne preneha zaradi smrti komanditista.

DVOJNA DRUŽBA

Dvojna družba je komanditna družba, v kateri je edini komplementar družba, pri kateri ni osebno odgovornih družbenikov (kapitalske družbe), oziroma so vsi komplementarji take družbe. Družbe brez osebne odgovornosti družbenikov so kapitalske družbe (izjema je K.D.D.) Zakon pravi, da nekdo lahko ustanovi družbo, da se bo kot komplementar pojavil v K.D. Najprej ustanoviš kapitalsko družbo in šele zatem kot družba nastopiš v K.D. Dvojna družba se lahko ustanovi za določen ali nedoločen čas. Dvojna družba je v bistvu osebna družba, v kateri je komplementar pravna oseba v obliki kapitalske družbe.

Zakon zahteva, da mora biti na vseh poslovnih listinah poleg firme dvojne družbe označeno tudi ime poslovođij oziroma članov uprave komplementarja v dvojni družbi. Dvojna družba ne sme biti komplementar v K.D. V primeru odgovornosti, če je družba kot komplementar, odgovarja družba z vsem svojim premoženjem (npr. D.O.O. z ustanovitvenim kapitalom 2 milijona 100.000 SIT), v bistvu odgovarja nekako omejeno. Družbo zastopa, če gre za D.O.O. direktor ali poslovođja, pri D.D. pa uprava.

D.N.O je dvojna družba, če so vsi družbeniki v D.N.O kapitalske družbe, ki nimajo osebno odgovornih družbenikov. D.D., D.O.O in K.D.D. se ne smejo preoblikovati v dvojno družbo.

TIHA DRUŽBA

Tiha družba nastane s pogodbo, na podlagi katere tihi družbenik s premoženjskim vložkom v podjetje nosilca tihe družbe pridobi pravico do udeležbe pri njegovem dobičku. Nastane s sklenitvijo pogodbe med obstoječo osebno ali kapitalsko družbo (nosilec družbe) in drugim subjektom, ki je lahko fizična ali pravna oseba (tihi družbenik). Na podlagi pogodbe med tihim družbenikom in nosilcem družbe prispeva tihi družbenik družbi denar, sredstvo ali storitev v zameno za delež pri kasnejšem dobičku.

Ta družba se ne vpisuje v sodni register, in nima svoje firme. Tiha družba ni pravna oseba. Tihi družbenik ne more voditi poslov, ne more zastopati družbe. Ima pravico zahtevati prepis letnega poročila in vpogleda v poslovne listine. Dobiček se mu izplača, ne more se mu pripisovati k njegovemu vložku. V pravnem prometu nastopa s firmo nosilca družbe. Ta družba navzven ne obstaja, obstaja samo navznoter. Vsebinsko razmerja oblikuje pogodba. Tihi družbenik ne more odgovarjati, niso pa riziko poslovanja. Tihi družbenik mora pokriti izgubo družbe do višine določenega vložka, tudi če še ni plačan.

Tiha družba preneha:

- s potekom časa, za katerega je bila ustanovljena
- s sporazumom med nosilcem tihe družbe in tihim družbenikom
- z opustitvijo dejavnosti nosilca tihe družbe
- s smrtjo nosilca tihe družbe, razen če pogodba ne določa drugače
- z odpovedjo tihega družbenika
- na podlagi sodne odločbe

VREDNOSTNI PAPIRJI

Vrednostni papirji so zamenjava za tisto kar vlagamo, iz njih izhajajo določene pravice, ki jih ima imetnik, delimo jih na:

1. DOLGOROČNE, ki zapadejo po več kot enem letu in KRATKOROČNE, ki zapadejo v enem letu

2. JAVNE, ki jih izdaja država in ZASEBNI, ki jih izdajajo gospodarski subjekti

Po vsebini pravic, ki jih papir prinaša:

1. DOLŽNIŠKI oziroma OBLIGACIJSKI vrednostni papirji (menica, ček, obveznica)

2. LASTNIŠKI vrednostni papirji, ki jih delimo na:

-ČLANSKE ali KORPORACIJSKE, tak vrednostni papir je delnica, z njo izkazujemo neko članstvo v D.D. in premoženjske pravice

-STVARNO PRAVNI vrednostni papirji, z njimi dokazujemo pravice na stvareh (skladišnica, tovorni list.

OBVEZNICA je vrednostni papir, s katerim se izdajatelj (država ali gospodarska družba) obvezuje, da bo lastniku izplačala znesek in pripadajoče obresti. Če izdamo obveznico se z njo obligiramo, da bomo določen znesek izplačali s pripadajočimi obrestmi. Najbolj varne so državne obveznice.

DELNICA je vrednostni papir, ki zakonitemu imetniku zagotavlja članske in premoženjske pravice v delniški družbi. Delničar ni lastnik družbe ali kapitala. Delnice, ki jih je vpisal mora tudi vplačati. Vpis delnic je potreben za ustanovitev D.D. Delnice lahko vplačamo pred vpisom v sodni register, kjer se vplača najmanj 25 procentov delnic, ostalo lahko vplačamo kasneje, odvisno od statuta.

KADUCITETNI postopek- D.D. si zagotovi vplačilo delnic, oziroma nam delnice odvzame, če po pozivu ne plačamo v roku 30 dni določen znesek.

PRAVICE DELNIČARJEV

1. ČLANSKE pravice:

-pravica do obveščeni- uprava D.D. mora vestno, točno in korektno informirati delničarje oziroma dati vse informacije, ki so potrebne za odločanje v skupščini. Delničarji pa nimajo pravice vpogleda v poslovne knjige in poslovne listine.

-pravica do glasovanja na skupščini- na skupščini ne more glasovati tisti, ki nanjo ne pride. Delničar glasuje po številu delnic, praviloma ena delnica pomeni en glas.

-pravica enakega obravnavanja delničarjev- uprava mora vse delničarje obravnavati enako, zato mora uprava vse informacije praviloma podati na skupščini, če se nekomu izda informacija izven skupščine, se mora kasneje posredovati vsem.

-pravice manjšinskih delničarjev- veliki delničarji imajo večji glas pri glasovanju, saj šteje število delnic in tako preglasijo manjše. Zakon poskuša ščititi manjše delničarje, kot npr. s tem, da lahko ti skličejo skupščino, če imajo vsaj 10 procentov delnic.

-pravica izpodbijati sklepe oziroma ukrepe organov D.D.- o tem odloča sodišče

2. PREMOŽENJSKE PRAVICE

-pravica do razpolaganja z delnico- delnico lahko prodamo, vrednost je odvisna od ponudbe in povpraševanja, delnico lahko prodamo komurkoli.

-pravica do dividende- vsak imetnik delnice je upravičen do dividende, gre za razdelitev dobička, o čemer se delničarji pogovarjajo na skupščini. Lahko se dogovorijo, da se dividende ne bodo izplačale, v tem primeru se mora vrednost delnice povečati

-pravica do prednostnega nakupa novih emisij delnic. Če se delničarji odločijo za novo emisijo delnic imajo pri tem prednostno pravico za nakup le teh, to je pomembno za velike delničarje

-pravica do likvidacijskega deleža- v primeru, ko družba preneha (likvidacija, v primeru stečaja si delničarji ničesar ne delijo), se likvidacijska masa razdeli na enake deleže med delničarje glede na število delnic

VRSTE IN SESTAVINE DELNIC

Ločimo:

- 1.MATERIALIZIRANA (papirnata)
- 2.NEMATERIALIZIRANA (v obliki računalniškega zapisa)

Materializirana- papirnata delnica je sestavljena:

- plašč delnice
- kuponska pola
- talon

Nematerializirane so v obliki računalniškega zapisa, te zapise vodi Klirinško depotna družba.

Po obliki delnice delimo:

- 1.IMENSKE, na katerih je napisano ime lastnika
- 2.PRINOSNIŠKE, kjer lastnik ni znan, ni zapisan na delnici, dajo pravico tistemu, ki jo prinese

Promet z imenskimi delnicami je bolj zapleten, saj je na hrbtni strani plašča potrebno napisati ime novega lastnika, ta prenos imenujemo INDOSAMENT. Nato je potreben še vpis v delniško knjigo.

Po vsebini pravic ločimo NAVADNE in PREDNOSTNE DELNICE. Navadne delnice nam prinašajo klasične pravice. Prednostne pa zagotavljajo njihovim imetnikom še določene prednostne pravice. Zakon določa, da ni mogoče izdati več kot polovico prednostnih delnic, za banke pa 1/3. Brez pravice do glasovanja so tiste s temi delnicami, ker imajo vnaprej zagotovljeno dividendo, če pa dividenda ni izplačana oživi pravica do glasovanja.

Delimo jih na :

- prednostne komulativne- izračuna se koliko bi bila dividenda, če bi bil dobiček in ko bo družba zbrala dobiček se bo komulativna prednostna delnica izplačala za nazaj.
 - prednostne participativne (udeležbene)- daje imetniku pravico do izplačila fiksne dividende in v primeru dobička udeležbo pri izplačilo dividend, ki pripadajo navadnim imetnikom.
- Rodovi delnic- prvi rod tvorijo tiste delnice, ki jih izdamo ob ustanovitvi, vsaka nova izdaja pomeni novi rod delnic. Vse delnice, ki prinašajo enake pravice, spadajo v isti razred.

USTANOVITEV DELNIŠKE DRUŽBE

Delniška družba je kapitalska družba, ki ima osnovni kapital razdeljen na delnice. Za svoje obveznosti odgovarja upnikom z vsem svojim premoženjem, delničarji za obveznosti družbe ne odgovarjajo. Delniška družba je od vsega začetka priznana kot samostojna pravna oseba. Minimalni osnovni kapital je predpisan z zakonom in znaša 6 milijonov SIT. Osnovni kapital je fiksni, lahko ga tudi povečamo, če izdamo nove delnice. Ustanovitelji so lahko fizične ali prane osebe, ustanovi pa ga lahko tudi ena sama oseba. Ustanovitelji ne rabijo biti delničarji. Akt o ustanovitvi je statut, ki mora biti izdelan v obliki notarskega zapisa. Statut mora vsebovati:

- ime in prebivališče oziroma firmo in sedež ustanovitelja
- firmo in sedež družbe
- dejavnost družbe
- znesek osnovnega kapitala ter vrsta in razredi delnic
- ali se delnice glasijo na prinosnika ali ime
- število članov uprave in nadzornega sveta, če ga družba ima, ali akt v katerem se to število določi
- obliko in način objav, pomembnih za družbo oziroma delničarje
- čas trajanja družbe (za določen ali nedoločen čas)
- način prenehanja družbe

Torej pogodbene svobode ni.

POSTOPEK SOČASNE (SIMULTANE) USTANOVITVE DELNIŠKE DRUŽBE

Ustanovitelji so sprejeli statut ter sami prevzamejo vse delnice. Če imajo ustanovitelji dovolj kapitala, da sami prevzamejo vse delnice, se bodo odločili za sočasno, če pa nimajo pa za postopno ustanovitev D.D. Družba je ustanovljena, ko ustanovitelji prevzamejo vse delnice. Delnice se ob izdaji ne smejo prodajati pod svojo nominalno vrednostjo. Delnice se lahko vplačajo v denarju ali stvarnimi vložki. Vsaj 1/3 osnovnega kapitala morajo tvoriti delnice, ki se vplačajo v denarju. Na vsako delnico, ki se vplača v denarju, mora biti pred vpisom D.D. v register vplačano najmanj 25% njene nominalne vrednosti. Če se delnice prodajo nad nominalno vrednostjo, mora biti ves presežek vplačan pred vpisom družbe v register. Ustanovitelji imenujejo prvi nadzorni svet, ti pa člane prve uprave. Ustanovitelji morajo sestaviti ustanovitveno poročilo, kjer morajo biti prikazane bistvene okoliščine, od katerih je bilo odvisno plačilo za stvarne vložke ali stvarni prevzem. Pri tem se navedejo:

- pravni posli s katerimi je družba pridobila stvarne vložke
- če je v družbo vloženo podjetje, njegov dobiček zadnjih dveh let
- nabavni in proizvodni stroški v zadnjih dveh letih

Člani uprave in nadzornega sveta morajo preveriti potek ustanovitve družbe. Zraven njih mora pregledati ustanovitev eden ali več ustanovitvenih revizorjev, ki jih imenuje sodišče. To je finančni pregled, če so vse delnice izdane v razmerju s stvarnimi vložki. Nato sledi še vpis v sodni register.

POSTOPEK POSTOPNE (SUKCESIVNE) USTANOVITVE DELNIŠKE DRUŽBE

Če ustanovitelji nimajo dovolj kapitala, da bi sami prevzeli vse delnice, po sprejetju statuta sprejmejo poseben prospekt s katerim bodo investitorje prepričali, da bodo vpisali delnice, da lahko D.D. nastane. Prospekt mora vsebovati:

- število, vrsto in razred delnic
- kraj, kjer se delnice vpisujejo
- začetek in konec vpisovanja delnic, ne sme biti daljši od treh mesecev
- koliko je treba vplačati za vpisane delnice
- točne podatke o stvarnih vložkih
- ime, poklic in prebivališče oziroma firmo in sedež ustanovitelja družbe

Vpisovanje delnic in denarna plačila zanje se opravljajo samo pri bankah..

Če v roku treh mesecev ne vpišemo vseh delnic, lahko ustanovitelji sami v 15 dneh po tem roku vpišejo ostale delnice. Če tudi to ne uspe, se šteje, da ustanovitev ni uspela, ustanovitelji morajo v 15 dneh pozvati vpisnike naj dvignejo vplačane zneske. Če so vpisane vse delnice je potrebno v roku dveh mesecev sklicati skupščino, če ne ustanovitev družbe ni uspela in ustanovitelji pozovejo vpisnike, da dvignejo vplačane zneske. Na skupščini mora biti zastopana večina vseh delnic, če so bile delnice izdane v razredu mora biti zagotovljena sklepčnost v vsakem razredu, če te sklepčnosti ni lahko ustanovitelji v roku 8- 15 dni ponovno skličejo skupščino. Če je ne skličejo in če na tej skupščini ni zastopana večina vseh delnic je ustanovitev propadla.

POUSTANOVITEV DELNIŠKE DRUŽBE

O poustanovitvi oziroma poznejši ustanovitvi govorimo, kadar delniška družba v prvih dveh letih po ustanovitvi na podlagi obligacijskega pravnega posla (pogodba) pridobi neko premoženje ali pravice, ki po vrednosti presegajo desetino osnovnega kapitala. Taka pogodba mora biti sklenjena z enim od ustanoviteljem ali delničarjem, ki ima v lasti več kot 10 procentov delnic. Pogodba o poustanovitvi mora biti pisna. Uprava mora izdelati pisno poročilo, v katerem pojasni razloge za kaj je kupila neko premoženje in podobno, pogodbo mora pregledati revizor. Nadzorni svet na podlagi poročila uprave in revizorja sestavi svoje pisno poročilo. Nato je za poustanovitev potrebno soglasje skupščine. Sklep je veljaven, če zanj glasuje najmanj $\frac{3}{4}$ celotnega osnovnega kapitala, če pogodbo o poustanovitvi sklepajo prvo leto po ustanovitvi, če pogodbo sklepajo drugo leto po ustanovitvi pa je potrebno soglasje $\frac{3}{4}$ na skupščini zastopanega kapitala. Nato uprava pogodbo o poustanovitvi pošlje registerskemu sodišču

UPRAVLJANJE DELNIŠKE DRUŽBE

1. ENOTIRNI SISTEM UPRAVLJANJA (ameriški model)- imamo dva organa skupščina in upravni odbor

2. DVOTIRNI SISTEM UPRAVLJANJA (nemški model)- imamo skupščino, upravo in nadzorni svet

V dvotirnem sistemu upravljanja je nadzor organiziran v nadzornem svetu, pri enotirnem pa je nadzor zagotovljen z upravnim odborom, ki ga sestavljajo izvršilni in zunanji direktorji.

Izvršilni direktorji vodijo družbo, zunanji pa nadzirajo delo izvršilnih direktorjev. Naš ZGD dopušča tudi enotirni sistem, kar pomeni, da nimamo nadzornega sveta. Po sedanjem ZGD pa družba mora imeti nadzorni svet:

- če dosega njen osnovni kapital več kot 410 milijonov tolarjev
- če je povprečno letno število zaposlenih večje od 500
- če je število delničarjev družbe večje do 100
- če je bila družba ustanovljena postopno (sukcesivno)
- če so njene delnice uvrščene na borzi

UPRAVA DELNIŠKE DRUŽBE

Uprava vodi, zastopa in predstavlja delniško družbo na lastno odgovornost in samostojno. Odgovarja za vsako škodo, ki jo povzroči s svojimi odločitvam (iz svojega žepa). Je zakoniti

Uprava sklicuje skupščino, predlaga sklepe skupščini in izvršuje sklepe skupščine. Uprava nadzornemu svetu poroča:

- o načrtovani poslovni politiki
- o donosnosti družbe (kakšne bi naj bile dividende)
- poteku poslov
- o poslih, ki lahko pomembno vplivajo na donosnost in plačilno sposobnost družbe.

Upravo imenuje in razrešuje nadzorni svet. Nadzorni svet imenuje upravo za dobo petih let. Nadzorni svet lahko odpokliče posameznega člana:

- če huje krši obveznosti
- če ni sposoben voditi poslov
- če mu skupščina izreče nezaupnico, razen, če je nezaupnico izrekla iz očitni neutemeljenih razlogov
- iz ekonomsko poslovnih razlogov

Uprava ima enega ali več članov (direktorji), če družba nima nadzornega sveta mora imeti uprava najmanj tri člane. Če ima več članov se eden izmed njim imenuje za predsednika. Član uprave je lahko vsaka neomejeno poslovno sposobna fizična oseba, razen osebe.

-ki je bila pravnomočno obsojena zoper določena kazniva dejanja, pet let po pravnomočnosti sodbe in ne prej kot dve leti po prestani zaporni kazni

-če ji je bil izrečen varnostni ukrep prepovedi opravljanja poklica

-če je bil obsojen na plačilo odškodnine zaradi stečaja podjetja dve leti po pravnomočnosti sodbe

NADZORNI SVET

Nadzorni svet je kolektivni organ, ki odloča z večino oddanih glasov na sejah, lahko pa tudi pisno, če temu nihče od članov ne nasprotuje. Na sejah se piše zapisnik. Nadzorni svet mora imeti najmanj tri člane, predsednika volijo med seboj. Člane nadzornega sveta voli skupščina za dobo štirih let, skupščina lahko tudi odpokliče za kar je potrebna $\frac{3}{4}$ večina oddanih glasov. D.D.mora imeti nadzorni svet:

-če dosega njen osnovni kapital več kot 410 milijonov tolarjev

-če je povprečno letno število zaposlenih večje od 500

-če je število delničarjev družbe večje do 100

-če je bila družba ustanovljena postopno (sukcesivno)

-če so njene delnice uvrščene na borzi

Če družba nima nadzornega sveta, se mora v statutu določiti katere pristojnosti bo prenesla na skupščino ali drugi organ. Pristojnosti nadzornega sveta so:

-nadzira poslovanje družbe

-potrjuje in sprejema letno poročilo, izjemoma če ga ne potrdi o njem odloča skupščina

-zastopa družbo v pravnih zoper člane uprave

-imenuje in razrešuje upravo

Član nadzornega sveta ne more biti:

-član ali namestnik uprave te družbe

-član uprave od te družbe odvisen družbe

-član uprave druge kapitalske družbe v katerem nadzornem svetu je član uprave te družbe

-oseba, ki po zakonu ne more biti član uprave

-član nadzornega sveta že v petih družbah

-prokurist ali pooblaščenec te družbe.

Člani uprave in nadzornega sveta odgovarjajo neomejeno solidarno družbi za škodo, ki je nastala kot posledica kršitve njihovih dolžnosti, razen, če dokažejo nasprotno. Zahtevki do članov uprave in nadzornega sveta lahko uveljavljajo tudi upniki, če jih družba ne more poplačati.

PRENEHANJE DELNIŠKE DRUŽBE

-s potekom časa za katerega je bila ustanovljena

-s sklepom skupščine, ki mora biti sprejet z $\frac{3}{4}$ večino zastopanega osnovnega kapitala

-če uprava ne deluje več kot 12 mesecev

-če se kapital zmanjša pod osnovni kapital

-na podlagi sodne odločbe

-če se združi z kakšno drugo družbo

-če sodišče ugotovi ničnost vpisa

-s stečajem

SKUPŠČINA DELNIŠKE DRUŽBE

Skupščina je hierarhično najvišji organ D.D.. Je organ delničarjev, v katerem uresničujejo svoje članske pravice. Pristojnosti skupščine so:

- odloča o sprejemu letnega poročila
- odloča o uporabi bilančnega dobička
- odloča o imenovanju in odpoklicu članov nadzornega sveta
- odloča o podelitvi razrešnice članom uprave in nadzornega sveta
- odloča o spremembah statuta
- odloča o ukrepih za povečanje in zmanjšanje kapitala
- odloča o prenehanju družbe in statusnem preoblikovanju
- odloča o imenovanju revizorja

Skupščino lahko skliče:

- uprava, izjemoma nadzorni svet ali manjšina delničarjev, ki dosegajo dvajsetino osnovnega kapitala

Skupščina se skliče vsaj ne mesec pred dnevom zasedanja. Objavi se dnevni red zasedanja in predlogi za sprejem sklepov. Uprava mora v 12 dneh po objavi sklica skupščine sporočiti finančnim organizacijam in združenjem delničarjev dnevni red ter predloge delničarjev.

DRUŽBA Z OMEJENO ODGOVORNOSTJO

D.O.O. je kapitalska družba, katere osnovni kapital sestavljajo snovni vložki družbenikov. Vsak družbenik ima ob ustanovitvi samo en osnovni vložek, vložki pa so lahko različni. Za obveznosti družbe družbeniki ne odgovarjajo. Družbo lahko ustanovi ena ali več fizičnih ali pravnih oseb (družbeniki). Družba ima lahko največ 50 družbenikov, več jih ima lahko samo z dovoljenjem ministra za gospodarstvo. Družba se ustanovi s družbeno pogodbo, ki mora biti sklenjena v obliki notarskega zapisa (pri osebnih družbah to ni potrebno). Ustanovitveni kapital (osnovna glavnic) mora znašati vsaj 2,100.000 SIT, vsak osnovni vložek pa najmanj 14.000 SIT, ki je lahko zagotovljen v denarju ali kot stvarni vložek (premičnina, nepremičnina,, pravice, podjetje ali del podjetja). Pred prijavo za vpis v sodni register mora vsak družbenik vplačati vsaj 1/4 zneska osnovnega vložka, skupna vsota vložkov pa mora znašati najmanj 1.100.000 SIT. Najmanj 1/3 osnovnega kapitala mora biti zagotovljen v denarju. To pa ne velja, če je osnovni kapital zagotovljen v denarju v višini najmanj 1.400.000 SIT, skupna vrednost, za katero se dajejo stvarni vložki pa znaša več kot 10 MIO SIT. Če se za ustanovitev družbe zagotovijo tudi stvarni vložki je potrebno pred vpisom v sodni register sestaviti in podpisati poročilo o stvarnih vložkih. Če znaša skupna vrednost stvarnih vložkov več kot 14 MIO SIT, mora stvarne vložke oceniti revizor in sestaviti poročilo. Poslovodja prijavi družbo za vpis v sodni register.

Družbeniki in poslovodje odgovarjajo družbi solidarno za škodo, ki je bila povzročena namenoma ali iz hude malomarnosti zaradi neizročitve stvarnih vložkov, zaradi previsoke ocenitve stvarnih vložkov.

Družbeniki so dolžni vplačati svoje deleže, ki so ga določili v družbeni pogodbi. Družbeniki morajo ohranjati osnovni kapital. Družbenik lahko svoj poslovni delež odsvoji, pri tem imajo prednostno pravico do odkupa drugi družbeniki, če ta kupi njegov delež ima potem dva deleža(imel je 10 %, zdaj je kupil 5% in ima enega 10% drugega pa 5%, ne pa skupaj 15%).Družbena pogodba lahko določa, da deleže odsvojijo tudi tretji osebi. Če pogodba tega ne dopušča in nihče od ostalih družbenikov noče kupiti njegovega deleža, se družbenik izloči iz družbe. Družbenik lahko odsvoji del svojega poslovnega deleža, pri tem nastane nov samostojni poslovni delež. Družbenik ima pravico glasovanja na skupščini, imajo pravico do

informacij in vpogleda v poslovne knjige. Družbena pogodba lahko določa primere oziroma pogoje za izstop ali izključitev. Družbenik lahko s tožbo zahteva izstop iz družbe za kar mora imeti utemeljen razlog (družba ne izpolnjuje določb pogodb, mu povzroča škodo). Drugi družbenik lahko s tožbo zahteva izključitev družbenika iz družbe.

Če je družbenik izstopil ali je bil izključen morajo drugi družbeniki v treh mesecih sprejeti sklep:

- ali se bo zmanjšal osnovni kapital
- ali bodo povečali svoje poslovne deleže

Če niso sprejeli nobenega sklepa se šteje, da se je zmanjšal osnovni kapital, mora poslovodja prijaviti zmanjšanje osnovnega kapitala za vpis v sodni register.

V primeru izstopa mora družba temu družbeniku izplačati delež v roku treh let plus obresti. V primeru izstopa lahko družbenik v treh mesecih zahteva, da se mu vrnejo stvarni vložki. Če je družbenik bil izključen pa je ta rok šest let plus obresti. Družbo upravljajo skupščina, nadzorni svet (ni obvezen) in poslovodja, nimamo pa uprave. Skupščina se lahko skliče s priporočenim pismom, ki ga dobi družbenik en teden pred zasedanjem skupščine. Družbeniki ne rabijo biti prisotni na skupščini, svoje pravice lahko uveljavljajo tudi preko računalnika, faksa, telefona, če temu noben od družbenikov ne nasprotuje. Vsakih dopolnjenih 14.000 SIT daje družbeniku en glas, 140.000 SIT je deset glasov.

Pri D.O.O. nimamo uprave imamo pa poslovodje (direktorje), ki jim ima družba lahko enega ali več. Poslovodje na lastno odgovornost vodijo posle družbe in jo zastopajo. Poslovodjo imenuje skupščina, če pa ima družba nadzorni svet pa nadzorni svet. Če poslovodjo imenujejo za določen čas, ta ne sme biti krajši od dveh let, lahko pa ga imenujejo tudi za nedoločen čas.

D.O.O. preneha:

- s potekom časa, za katerega je bila ustanovljena
- če se osnovni kapital zniža pod minimalnim osnovnim kapitalom
- s sklepom družbenikov, za kar je potrebna $\frac{3}{4}$ večina glasov vseh družbenikov
- z združitvijo v drugo družbo
- če sodišče ugotovi ničnost vpisa
- s stečajem
- na podlagi sodne odločbe, kar lahko zahteva vsak družbenik, katerega poslovni delež znaša najmanj 1/10 osnovnega kapitala

ENOOSEBNA DRUŽBA

Enoosebno družbo (gre za D.O.O.) ustanovi en družbenik z aktom o ustanovitvi, ki na rabi biti v obliki notarskega zapisa. Edini družbenik odloča o vseh tistih zadevah, o katerih odloča skupščina (on je skupščina). Vse te odločitve mora vpisati v knjigo sklepov, ki je overjena pri notarju. Ta družbenik imenuje direktorja, lahko imenuje tudi sebe in nadzorni svet (praviloma taka družba nima nadzornega sveta).

Bistvena razlika med S.P. in enoosebno družbo je v odgovornosti, S.P. odgovarja z vsem svojim premoženjem, družbenik v enoosebni družbi pa ne. S.P. ne potrebuje ustanovitvenega kapitala, D.O.O. pa ga mora zagotoviti. Razlika je tudi v vodenju knjigovodstva in v plačevanju davkov, S.P. plačuje davke z dohodnino, kot fizična oseba, D.O.O. ima obdavčen dobiček.

POVEZANE DRUŽBE

Poznamo tri sisteme povezovanja družb:

1. HORIZONTALNI sistem (vodoravni)- gre za povezovanje družb, ki proizvajajo enake vrste proizvodov, oziroma opravljajo enake vrste storitev. Glavni motiv za to je delitev dela (specializacija). Zaradi delitve dela so proizvodi boljši, cene nižje, dobiček je večji z manjšimi stroški.

2. VERTIKALNI sistem (navpični)- gre za povezovanje družb, ki proizvajajo različne proizvode, oziroma opravljajo različne storitve. Gre za neko proizvodno verigo. Tu je glavni motiv skupno planiranje in koordinacija delovnega procesa. Če te družbe ne bi bile povezane, bi na trgu nastopile same, tako pa se v tej verigi počutijo bolj varne.

3. DIAGONALNE POVEZAVE- do teh povezav pride, ker družba kupuje delnice družb, ker jim to prinaša dobiček. To so KONGLOMENTARNE družbe.

Če gre za kapitalske povezave gre za POVEZANE družbe. Če pa gre za proizvodne povezave gre za SKUPINO družb- KONCERN. Do povezav lahko prihaja po kapitalski ali proizvodni poti. Pri kapitalskih povezavah kapitalska družba razmišlja kam bi svoj dobiček investirala in kupujejo delnice, ter na ta način postajajo družbe delničarjev.

VRSTE POVEZANIH DRUŽB:

-ena družba ima v drugi družbi večinski delež (družba v večinski lasti, družba z večinskim deležem)

-da je ena družba odvisna od druge- odvisna družba je pravno samostojna družba, ki jo neposredno ali posredno obvladuje druga družba (obvladujoča družba)

-da sta dve družbi vzajemno kapitalsko udeleženi- vzajemno kapitalsko udeležene družbe so kapitalske družbe s sedežem v RS, ki so povezane tako, da vsaki družbi pripada več kot $\frac{1}{4}$ deležev druge družbe. Če ima ena vzajemno kapitalsko udeležena družba v drugi družbi večinski delež, ali če lahko drugo družbo posredno ali neposredno obvladuje, velja prva za obvladujočo, druga pa za odvisno družbo

-da so povezane s podjetniškimi pogodbami- s katerimi družbe podredijo vodenje družb drugim družbam

-da so koncernske družbe

Če ima družba več kot 25 procentov delnic delniške družbe ali deležev druge kapitalske družbe s sedežem v RS, ji mora to pisno sporočiti (načelo informiranosti). Družba, ki prejme to obvestilo ga mora takoj objaviti. Če ima 50 procentov mora prav tako pisno obvestiti. Če ne obvešča ne more uveljavljati svojih članskih in premoženjskih pravic.

VKLJUČENA DRUŽBA

Družba, ki je v 95% lasti druge družbe, se lahko s sklepom skupščine vključi v to drugo družbo, če skupščina te druge glavne družbe soglaša. Vključena družba tudi po vključitvi deluje kot samostojna pravna oseba. Vse delnice vključene družbe preidejo na glavno družbo, izstopajoči delničarji imajo pravico do primerne odpravnine, lahko pa se jim ponudijo tudi delnice glavne družbe. Glavna družba ima pravico dajati navodila upravi vključene družbe. Glavna družba mora poravnati finančno izgubo vključene družbe. Glavna družba jamči upnikom vključene družbe za obveznosti nastale pred vključitvijo vključene družbe.

HOLDING

Holding je družba z večinskim deležem, ki ima v lasti večino deležev v drugih pravno samostojnih osebah. Dejavnost holdinga je ustanavljati, financirati in upravljati družbe, v katerih ima večinski delež. Je samostojna pravna oseba. Nima neke svoje proizvodnje, ampak živi od dobička drugih družb. Po zakonu se predpostavlja, da je holding mati družba v nekem koncernu. Če holding vpliva na upravljanje gre za koncern, če ne vtika v upravljanje, ampak zgolj pobere dobiček gre za povezavo med družbami.

Razlika med povezanimi družbami in koncernom je, da pri povezanih družbah gre za medsebojno kapitalsko udeležbo, pa ta udeležba nima vpliva na podrejene družbe. Pri koncernu gre za samostojno družbe, ki so med seboj povezane in imajo skupno vodstvo.

KONCERN

Koncern sestavljajo proizvodno povezane družbe, ki imajo enotno vodstvo. Koncern ni pravna oseba. Ločimo:

-dejanski koncern- kadar ima družba mati (obvladujoča družba) večinske deleže v odvisnih družbah hčerah. Družba mati preko skupščine uveljavlja svojo moč. Družba mati ne sme prikrajšati odvisno družbo, če pa do tega pride, pa mora nadomestiti prikrajšanje.

Pogodbeni koncern- obvladujoča družba- mati uveljavlja svoj vpliv na podlagi pogodbe o obvladovanju z odvisnimi družbami- hčerami. Za potrditev pogodbe je potrebno soglasje skupščine (3/4 večina na skupščini zastopanega kapitala). Pogodba se nato vpiše v sodni register. Delničarjem, kis e niso strinjali s pogodbo imajo pravico do odpravnine (v denarju, ali pa se jim ponudijo delnice obvladujoče družbe). Družba mati daje družbi hčeri navodila za vodenje poslov. Družba mati mora poravnati finančno izgubo družbe hčera. Poslovodje in člani nadzornega sveta družbe matere odgovarjajo solidarno, če so kršili svoje obveznosti.

-koncern z razmerjem enakopravnosti- gre za posebno pogodbo o skupnem vodenje družb, med njimi pa ne obstaja odnos nadrejenosti in podrejenosti.

GOSPODARSKO INTERESNO ZDRUŽEJE

GIZ je samostojna pravna oseba, ki jo ustanovijo pravne oziroma fizične osebe. Cilj ni ustvarjati lastnega dobička, ampak olajšati in pospeševati dejavnost svojih članov. Za odgovornost GIZA odgovarjajo vsi člani, njihova odgovornost je neomejena subsidiarna, odgovarjajo z vsem svojim premoženjem. Skupščino sestavljajo vsi člani, vsak ima praviloma en glas, če drugače ne določa ustanovitvena pogodba. Odločitve se sprejemajo soglasno, razen če pogodba ne določa drugače. Član uprave je lahko tudi pravna oseba, ki imenuje fizično osebo za stalnega predstavnika. Če ima GIZ več kot sto zaposlenih mora poslovne knjige pregledati revizor.

V RS se lahko ustanovi Evropsko GIZ v skladu z uredbo Evropske gospodarske skupnosti.

EVROPSKA DELNIŠKA DRUŽBA (SE)

Ureja jo uredba Evropske Unije. Za to družbo veljajo enaka pravila kot za našo D.D. V tej družbi morajo biti udeležene družbe iz različnih držav članic EU.

Ustanovi se lahko tako:

-da se dve ali več družb iz različni držav EU združijo

-da se oblikuje holding, ki ima večinski delež v drugih družbah, te družbe morajo biti iz različnih držav članic EU

-da se neka obstoječa D.D. preoblikuje v Evropsko D.D. pod pogojem, da ima že v drugih državah družbe hčere ali vsaj podružnice

-da dve družbi iz različnih držav EU ustanovijo neko tretjo družbi hči

PREOBLIKOVAJE GOSPODARSKIH DRUŽB

Gospodarske družbe lahko menjajo svojo statusno pravno obliko. S statusnim preoblikovanjem družba pravno preneha, materialno (premoženjsko) pa nadaljuje svoj obstoj v drugi obliki. Vse premoženje, pravice in obveznosti prevzame naslednik te preminule družbe. Družba se lahko statusno preoblikuje:

- z združitvijo
- z delitvijo
- s prenosom premoženja
- s spremembo pravno organizacijske oblike

ZDRUŽITEV DRUŽB

Dve ali več delniških družb se lahko združi s pripojitvijo ali s spojitvijo.

PRIPOJITEV ($A+B=A$)- družba B (prevzeta družba) se pripoji družbi A (prevzemna družba), družba B preneha, prenese pa celotno premoženje na družbo A ne nastane nova družba.

Uprave družb, ki se združujejo morajo skleniti pogodbo o pripojitvi, v kateri mora biti določeno razmerje (menjalno razmerje), v katerem se zamenjajo delnice privzete družbe za delnice prevzemne družbe. Uprava vsake družbe, ki sodelujejo pri pripojitvi morajo izdelati pisno poročilo o pripojitvi, uprave lahko izdelajo tudi skupno poročilo, v katerem je potrebno pojasniti ekonomske in praven razloge za pripojitev. Pogodbo o pripojitvi pregleda pripojitveni revizor in nato nadzorni svet. Odločitev o pripojitvi sprejme skupščina s $\frac{3}{4}$ večino glasov, če so delnice izdane v razredih pa še večina v vsakem razreda. Uprava pošlje lahko v skupščino že podpisano ali nepodpisano pogodbe o pripojitvi. V prvem primeru skupščina potrjujejo, v drugem primeru pa daje soglasje za pripojitev.

Pogodba mora biti v obliki notarskega zapisa.

SPOJITEV ($A+B=C$)- dve ali več družb (prevzete družbe) se združi v novo družbo (prevzemna družba), prejšnje prenehajo.

V tem primeru je potreben novi statut in imenovati nov nadzorni svet, ki ga morajo potrditi skupščine družb, ki se spajajo. Uprave družb, ki se spajajo morajo prijaviti novoustanovljeno družbo za vpis v sodni register.

DELITEV DRUŽB

Kapitalska družba se lahko deli z **RAZDELITVIJO** ali z **ODDELITVIJO**.

RAZDELITEV ($A=B+C$)- družba A preneha, nastanejo nove družbe, premoženje družbe A preide na premoženje družbe B in C.

Uprava mora sestaviti delitveni načrt, ki mora vsebovati tudi predloge statotov novih družb in določeno menjalno razmerje. Uprava mora izdelati pisno poročilo o delitvi, pogodbo pregleda še revizor (delitveni revizor) in nadzorni svet. Odločitve o delitvi sprejme skupščina s $\frac{3}{4}$ večino glasov, če so delnice izdane v razredu pa še večina iz vsakega razreda.

ODDELITEV ($A=A+B$)- družba A ne preneha, del njenega premoženja preide ali se pripoji na družbo B. Namesto delitvenega načrta sprejmejo uprave pogodbo o delitvi in prevzemu.

Osebno družbo lahko preoblikujemo v kapitalsko ob soglasju vseh družbenikov.

Tudi zavodi se lahko preoblikujejo v gospodarske družbe, o tem odloča svet zavoda, soglasje mora dati tudi ustanovitelji, katerih ustanoviteljski deleži znašajo 9/10

LIKVIDACIJSKI POSTOPEK

Družbe lahko prenehajo po postopku likvidacije ali stečaja.

Družba gre v likvidacijo, če ima dovolj sredstev za poplačilo vseh dolgov, praviloma pa sredstva še ostanejo za razdelitev med družbenike (pravica do likvidacijskega deleža).

Družba gre v stečaj, ko nima sredstev, da bi poplačala svoje dolgove, zato tudi družbeniki izgubijo vse, kar so v družbo vložili, pri osebnih družbah pa lahko zaradi osebne odgovornosti izgubijo tudi zasebno premoženje.

Pri likvidaciji razdelimo premoženje družbe. Praviloma postopek vodijo organi družbe. Družbeniki sprejmejo soglasni sklep o prenehanju in družba je v likvidaciji. Družba mora končati vse posle, poravnati vse dolgove, kar pa ostane se razdeli med družbenike.

SANACIJA- družba, ki zaide v finančne težave, lahko rešijo družbeniki s sanacijo, to je vplačilo novega kapitala in druge organizacijske, poslovne ali kadrovske spremembe. Sanacija je stvar samih lastnikov.

PRISILNA PORAVNAVA- družbo, ki zaide v finančne težave lahko rešijo tudi upniki. Prezadolžena družba lahko predlagan svojim upnikom odložitev njihovih terjatev. Postopek vodi senat treh sodnikov, upravitelj prisilne poravnave, sodeluje pa še upniški odbor. Prisilna poravnava je sodni postopek. Vodstvo podjetja pripravi načrt finančne reorganizacije, s katerimi poskušajo upnike prepričati naj potrpijo s svojimi zahtevki in jih naj po možnosti zmanjšajo. Vodstvo ponudi, da bo vse dolgove poplačalo v enem letu, v višini 20%, v dveh letih 40%, v treh letih 60%, v štirih letih 80% v petih letih pa poplačilo 100%. Za potrditve prisilne poravnave mora glasovati več kot 60% vseh upnikov. Upniki lahko zahtevajo razveljavitev prisilne poravnave v šesti mesecih po potrditvi prisilne poravnave, če ugotovi, da družba lahko v celoti poplača svoj dolg.

STEČAJ- je sodni postopek, ki ga vodi stečajni senat in stečajni upravitelj, sodeluje upniški odbor. Predlaga ga lahko dolžnik, upnik, osebno odgovorni družbeniki. Namen stečaja je čim boljše prodati družbo.

